

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 «
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáca-utca 8.

A szerkesztőség kérésre visszajár
 vagy megörzésére nem vállalkozik.

Előzetesek és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, június 15.

Önálló vámterület és iparfejlesztés.

(K. Ó.) Behozatali ipari szükségletünket tekintve, az önálló vámterület létesítésével első sorban a fonó-szövő ipar fejlesztése jön figyelembe. Évi kilencszáz millió korona, — ipari bevitelünkől negyven százalék a fonó-szövő ipar termékeire esik. Különválás esetén annyi gyárat nem alapíthatunk, amennyi akkora fogyasztás kielégítésére elegendő legyen. Minél inkább szorulunk ezután is rá a külföldi iparcikkre, annál kevésbé fogjuk megérezni és érvényesíthetni a különválással járó előnyöket.

Az iparfejlesztés egyik módja némelek szerint az lenne, ha az országba csalnók az osztrák és német gyárosokat, hogy itt letelepüljenek, vagy fiókokat állítsanak. És hivatkoznak a csehek példájára, akik tekintettel arra, hogy az osztrák-magyar vámtarifa tetemes vámemeléseket tartalmaz egyes iparcikkre, kezdték becsalogatni a német gyárosokat. Nem tudom, hányan települtek volna le Csehországba, de közbejött a magyar válság mely kétségessé teszi a közös vámterület további fentartását és így mindössze csak két gyáros települt le. A mi érdeklődésünk talán nagyobb sikerre vezetne. Városaink és érdekelt testületeink tegyenek

ez irányban valamit. Ne kiméljenek áldozatot és fáradtságot.

Vannak akik egyáltalában kételkedéssel fogadják az egész iparfejlesztési akciót. Azt mondják, eddig sem tudunk ipart teremteni, ezután sem leszünk képesek és az önálló vámterület esetén is csak lassan és fokozatosan lehet az ipart fellendíteni. Oka ennek, hogy a magyar munkás nem született gyármunkásnak, természete és jelleme a mezőgazdaságra utalja. Ami tehát a földolag az iparfejlesztés dolgában, a szakértő munkás, az nincs. Ez okból nem is hiszik, hogy az osztrák és német gyárosok ide csalogatásának valami nagy fogamatja legyen.

Ennek a felfogásnak ellene mond iparstatisztikánk. Egyik derék szaklapunk egy statisztikát közöl, mely oly iparágaknak, a pamutiparnak, a fejlődését mutatja be, melyre nézve egyenlők a tárgyi viszonyok úgy a magyar, mint a külföldi iparra nézve. Ugyanis egyformán vesszük az anyagot a tengeren tül államokból. A statisztika szerint pamutiparunk 1890-ben 32.000 orsóból és 1000 szövőszékből állott. 1898-ig az orsók száma 63 914-re, a szövőszékek száma 1806-ra emelkedett.

1905-ben az orsók száma 185.040 és a szövőszékek száma 4100. A fonó-szövőgyáripar segédüzemelyzete pedig az utolsó évtizedben 15.8 százalékkal emelkedett. Pedig ez az emelkedés csak 1900-ig szól, azóta az emelkedés még tetemesebb.

Mit bizonyítanak ezek az adatok? Bizonyítják, hogy iparunk a közös vámterület dacára is tudott fejlődni, bizonyítják, hogy Magyarországon is van oly munkás anyag, mely szakszerű gyármunkássá kiképezhető. Külföldön is csak úgy tesznek. És bizonyítják, hogy a magyar munkás sem drágább, sem hogy azt az ipar ki nem bírja. Miért települnek le sorjában osztrák gyárosok az országban és miért bővítik ki a meglévő gyárakat? Bizonyára, mert a gyáriparnak itt is megvannak az egzisztenciális feltételei.

Ezek az adatok feltétlen bizonyító erővel bírnak, mert oly iparág köréből vannak merítve, melyre nézve a feltételek azonosak a külföldi iparral. A len, kender és gyapjuipar tekintetében pedig a külföldnél előnyösebb helyzetben vagyunk. Ezen iparok nyersanyaga rendelkezésünkre áll és megfelelő vámpolitikával a nyersanyag biztosítható.

Nem kell kicsinyeskedni. Ipart nekünk minden áron kell teremtenünk. Amint a mezőgazdaságnál be kell, hogy álljon a termelési irányváltozás, úgy az iparfejlesztés terén a legnagyobb áldozattól sem kell visszariadnunk. Eddigi sikereink bizonyítják, hogy az iparfejlesztésre fordított kiadások nem meddő kísérletek. De ha magunk nem győzzük pénzzel és szakértelemmel, csináljuk meg idegen tőkével és gyárossal.

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A smaragd mellű.

(Egy párizsi detektív naplójából.)

Leducz, párizsi detektív jegyzetei között ezt a leírást találok:

Épen a délutáni álmomat aludtam, amikor a szállásadóm azzal ébresztett fel, hogy egy idősebb uriember sürgősen beszélni akar velem. Egy perczel később belépet a látogatóm s beléptével egyszerre parfüm illatával telt meg körülöttem a levegő.

— Uram, én gróf de N... vagyok s nagy szükségben folyamodom az ön ügyességéhez — mondta zavart udvariassággal.

Öszhajú, de minden ízében elegáns gavalér állott előttem. Az erős ilatszer, amely ruháiból áradt s az a körülmény, hogy kétségkívül fontos gondaja közepett is eszébe jutott a gonblyukába friss virágot tűzni, az első pillanatban azt a benyomást ébresztette bennem, hogy ennek az úrnak kedvese van s általában életében jelentős szerepe van a nőknek.

— Mivel szolgálhatok, gróf úr? — feleltem előzékenyen.

— A dolog nem épen egyszerű. Vagyis sokkal egyszerűbb, mintsem hihetné. Egy ékszerből van szó, amely eltűnt, még pedig oly helyről, ahonnan csaknem lehetetlen volna ellopni.

Helyet kínáltam a vendégemnek, aki az-

tán elmondta az ékszer eltűnésének körülményeit.

— Családi ékszereim egyik rendkívüli becsű darabja ez. Hatalmas smaragd, a XVI. századból való foglalatban. A kő egy tű gombjával szolgál. Magam nem egyszer használtam nyakkendőben, de néha a feleségem is összetűzi azzal a shawlját. Tegnap este aztán hirtelen nyoma veszett a tűnek s minden kutatásom haszontalan, sehoh sem tudom megtalálni.

Néhány kérdést intéztem a grófhhoz a tű alakjára nézve, aztán rátértünk az eltűnés lehetőségeire.

— A szekrényembe zárva, abban az aczéldobozban szoktam tartani, ahol a készpénzem s más apróbb, használatban levő ékszereim vannak. A szekrényhez és a dobozhoz cselédek nem férhetnek. A kulcsokat állandóan magamnál hordom s a lakaton semmiféle erőszaknak nyoma sem látszik. Tehát betörés nem történt. Különben tegnap délből véletlenül a kezemben volt még a tű és este már nem láttam a dobozban.

— Bizonyos ön abban, hogy tegnap délből még látta a tűt?

— Tökéletesen bizonyos vagyok ebben. Amikor délből hazajöttem s egy magammal hozott nagyobb összeget a dobozba tettem, véletlenül megszurtam az ujjamat a tűvel; így tehát lehetetlen volna tévednem.

— Más nem tűnt el a tűvel együtt?
 — Nem. S ez teszi még különösebbé az esetet. A tű mellett mintegy 20,000 frank értékű bankjegy és aranypénz, továbbá tiszert annyit

éző gyémántékszer teljesen érintetlenül most is a dobozban van.

— Mennyit érhet az a smaragd?

— Három ezer frankot. De nem az elvesztett értéket sajnálom, hanem a családi ereklyét, amelyet ezzel elvesztettem. Még inkább aggaszt azonban ez a szinte lehetetlenségnek látszó eltűnés, amely valóban megzavarja a nyugalmamat a rejtélyességével.

Egy körülmény halvány sejtelmet ébresztett bennem.

— Nem hiszi lehetőknek gróf úr — kérdeztem aztán — hogy a cselédek közül valamelyik hozzátérhetett volna az ékszerhez?

— Ezt nem tudom elhinni, — felelt gróf de N... Tegnap kissé fáradtnak éreztem magam s estére társaságba is készültem, a délutánt tehát otthon töltöttem, hogy pihenjek. A szekrény a szobában áll, három lépésnyire tőle van a keveretem; ezen fekve, több óra hosszat olvastam s így senki sem közelíthetett a szekrényhez a tudtom nélkül.

— Nem aludt el olvasás közben?

— Nem. De még ebben az esetben is lehetetlennek tartom, hogy a szekrényemet fölnyithatták volna; hiszen a kulcsa, több más kulccsal együtt, lánczra erősítve a zsebemben volt. A feleségemen kívül pedig más senki sem nyitotta ki a szekrényt.

— Hogyan? hát a grófné...

— Igen, egyedül ő nyitott egyszer a szekrényembe, amikor — körülbelül 3 óra tájban — némi bevásárlás végett távozott hazulról és pénzt vett ki a dobozból. Szegény feleségem

Összekocczanás két trónörökös között.

Ferencz József királyunkat tudvalevőleg, Ferencz Ferdinánd trónörökös képviselte a német trónörökös menyegzőjén.

Udvari körökben sokat suttognak arról a kínos incidensről, amely Ferencz Ferdinánd és Frigyes Vilmos német trónörökösök között lefolyt. Hogy valójában mi volt ez a kínos incidens, erről sok mindenfélét beszélnek.

Bizonyos csak annyi, hogy a két trónörökös a nászlakomán egymással szemben ült. Ferencz Ferdinánd állítólag valamilyen csipős megjegyzést tett volna, amit a vőlegény nagyon zokon vett. Sőt annyira zokon vett, hogy sietett az édesapjával is közölni.

Vilmos császár persze magához hívatta Ferencz Ferdinándot és hosszasán beszélt vele. Hogy mit: azt természetesen kettőjükön kívül nem igen tudhatja senki.

A német trónörökösnek felköszöntőt is kellett volna mondania Ferencz József képviselőjére. Az incidens következtében azonban elmaradt a felköszöntő.

Tulajdonképpen ez az elmaradt felköszöntő pattantotta ki a dolgot... Ugyanis tudták, hogy Ferencz Ferdinánd készül a felköszöntőre s miután nem mondotta el, kutatni kezdték az okát és így került a nyilvánosságra az affér.

Különböleg még jobban fogják szellőztetni a dolgot a Reichsrathban. Egy osztrák képviselő interpellálni készül az ügyben és még a csipős megjegyzés szövegét is cizálni fogja.

A politikai válság.

Az új kormány tagjai nem utaztak Bécsbe, ahol pedig már egész tábor amatőr-fotográfus leste őket, hogy megörökítse. Báró Fejérváry Géza azonban elment. És elmegy gróf Tisza István is. Fejérváry Géza helyzete nehéz. Miniszter lesz az ország ellen. Hét legénnyel harcba indul a nemzeti akarat egységes, nagy táborával szemben. Ha bukik, szégyen kíséri, ha győz, nem jár állás a nyomában.

Jellemző a hangulatra, amit György Endréről beszélnek: felesége kétségbeesetten beszélt:

— Féltem az uramat a miniszterségtől. Baj lesz belőle. Sirva kérleltem, de Bandi minden áron kegyelmes ur akar lenni.

Bandi kegyelmes is lesz, ameddig lesz.

Justh és az új kormány.

A képviselőház elnöke, Justh Gyula, egy makói tudósítás szerint azt a kijelentést tette Makón, hogy az alkotmányellenes kormányval 24 óra alatt megszakít minden összeköttetést.

A mai pártközi konferencia után az újságírók megkérdezték a házelnököt, hogy igaz-e az a hír.

Justh így felelt:

— Nem azt mondtam, hanem azt, hogy az ilyen kormányval a társadalomnak meg kell inditania minden összeköttetést; én, sajnos, állásomnál fogva, kénytelen vagyok vele hivatalosan érintkezni.

A képviselőház igazságügyi bizottsága.

Polónyi Géza elnökletével tegnap délután tartott ülésén megválasztotta a képviselőháztól elébe utalt ügyek előadóit. Giesswein Sándor a párbaj büntetésének szigorítására vonatkozó indítványának előadója Visontai Soma lett, míg Perczel Dezső volt házelnököt az ugynevezett darabantok költségeiben elmarasztaló házhatározat miként való végrehajtása iránt adandó véleményé Holló Lajos. Az elnöklő Polónyi Géza figyelmezteti a bizottságot a második kérdés közjogi jelentőségére, melyre precedens nincs és éppen ezért a bizottság véleménye elvirányító lesz a tekintetben, vajjon a képviselőház a maga háztartásában szuverén hatáskörben mozog. Határozata közvetlenül joghatályos bír-e és ez miként érvényesüljön, vagy pedig a bíróság jogsegélyére szorul és ez esetben ennek felülvizsgálata alá kerüljön.

József főherceg.

A Villa Guiseppe örökzöld pálmái busan hajlongnak a hűvös júniusi szélben, mintha azok is fenséges kertészük halálát gyászolnák.

Már két napja, hogy kiterítve fekszik a halottas ágyon és halála még mindig olyan idegenszerűleg hat. Nem fogja tehát kalauzolni vendégeit azzal a lekötő szeretreméltósággal, amely páratlanul áll a magyar vendégfogadások történetében. A villa vasrácsát kíváncsi idegenek állják körül, olasz halászok sütkéreznek a napon, bambán maguk elé bámulva.

— Óh engedjenek a fenséges halotthoz, Mária megfizet érte, rimánkodnak a portáshoz.

— Nem lehet, senkit sem szabad beengednem, hangzik a rideg válasz.

Azt beszélnek, hogy ez az intézkedés azért történt, mert a főherceg az orvos szava szerint annyira lesóványodott, hogy csak a csont, meg a bőr maradt meg, a karja olyan vékony lett, mintha egy kis gyermek karja volna.

A holttestet ma este zárták koporsóba. A kápolnában a bódító illatu déli virágok között száz meg száz gyertya ég. A palotából riasztó hírek érkeznek. Klotild főherceggasszony rosszul lett, elájult és alétan terült el a gyászszoba szőnyegén...

A nagy halottat hétfőn délután 4 órakor temetik a budai Zsigmond kápolnában. Hogy mikor szállítják a holttestet Budapestre azt még nem tudják. A ravatal már fel van állítva a Villa Guiseppe kápolnában.

Vasárnap délelőtt érkezik meg a koporsó a budai déli pályaudvarra. Innen gyászos pompával szállítják fel a kápolnába s másnap, hétfőn lesz az impozáns temetés.

A főváros gyásza.

A székesfőváros törvényhatósági bizottsága tegnap délelőtt tartott rendkívüli közgyűlésén adott kifejezést mély gyászának József főher-

holtra rémült, amikor esete megtudta, hogy a tű eltűnt.

Gróf de N... még tudomásomra adta, hogy az ékszer eltűnését kora reggel bejelentette a rendőrségnek, de nem bizván az egyszerű bejelentés sikerében, azért fordult hozzám segítségért.

— Mindent elkövetek, amit tehetek — feleltem s udvariasan kikísértem a látogatót, aki eltávozott.

Vendégem távozása után a rendőrségre siettem s érdeklődtem az ékszer eddigi sorsa iránt. Az értesítést már elküldték valamennyi zálogháznak s ékszerésznek; de sehol sem jelentkezett még a tolvaj.

— Aligha lesz már az a kő Párizsban — mondta Lesuer rendőrbiztos. — Ha eddig el nem zálogosították, akkor valószínűleg már utazik vele a tolvaj Brüsszel felé.

Nékem is ez volt a véleményem s nem is reméltem volna, hogy az ékszer visszaszereződik, ha nem lett volna az eltűnésében sok olyan körülmény, amelyek azt a gondolatot keltik, hogy nem egyszerű lopásról van szó.

Körülbelül délután 5 óráig voltam a rendőrség hivatalában, más ügyeket intézve el; aztán a tőzsde-kávéházba siettem, ahol találkám volt egy másik bonyolult ügy megbeszélése végett két hivataltársammal s egyéb emberekkel.

Alig töltöttem azonban fél órát a kávéházban, amikor a pincér halkán jelentette nekem:

— Leducz úr, egy hölgy akar önnel sürgősen beszélni s arra kéri, legyen szives kimenni a kocsijához.

Sok redkivülit látunk a mi pályánkon, de ez alkalommal mégis meglepődtem, mert az a hölgy aki velem ilyen sürgősen beszélni kívánt, mindenestre érdekes fordulatot adott a dolodnak.

Kisietve a kávéház elé, a bérkocsiban egy szép, bár már nem egészen fiatal úrhölgyet láttam, aki nagyon izgatottan fogadott.

— Leducz úr? — kérdezte, felnyitva a kocsiját.

— Én vagyok.

— Kérem, üljön mellém, fontos beszédem, illetve kérésem van önhez. Bőkezűen meghálálom a szolgálatait.

— Bocsánat, madame, de hát —

— Ne okozzon feltűnést, kérve-kérem; csak öt percze üljön mellém. Itt a kávéház előtt nem állhatunk meg beszélgetni.

— Még egyszer bocsánatot kell kérnem, asszonyom, de azt sem tudom...

— Én gróf de N... felesége vagyok.

— !?!

A következő pillanatban a kocsiban ültem, amely elhajtott.

— Egy óra óta mindenütt keresem önt: a lakásán, a rendőrségen, míg végre megtudtam, hogy ebben a kávéházban megtalálom. Ne

csodálkozzék ezen, mert elhiheti, uram, hogy fontos és sürgős szükségem van önre.

— Mindenesetre, madame. Parancsoljon velem.

A hölgy minden egyéb bevezetés nélkül most hirtelen kinyitotta az erszényét s egy öt-száz frankos bankjegyet vett elő.

— Fogadja ezt az összeget előlegül — mondta aztán. — Ugyanennyit adok önnek, ha a kérésemet teljesíti.

Vonakodtam a pénzt mindaddig elfogadni, amíg meg nem tudom az ajándékozás okát.

— Nem mondhatok el mindent önnek — szölt kissé zavartan a hölgy. — Elégedjek meg azzal, hogy a családi nyugalmunk függ öntől... A kérésem mindössze az, hogy ha ön valami módon megtalálja a smaragdot, adja azt át nekem, nem pedig a férjemnek... és ha bárkinél találná, ne kutasson utána s ne indítson pert a tolvaj ellen. Azt a tűt én vesztettem el, de nem mondhatom meg, hogy hol...

— Beleegyezem madame kívánságának teljesítésébe. Engedjen meg azonban néhány kérdést, amelyekre feltétlenül szükségem van. Az első kérdés: kívánja madame, hogy a smaragdot megtaláljuk?

A grófné pillanatra zavarba jött; de aztán sietve válaszolt:

— Igen, szeretném ha megtalálnák... noha nem esném kétségbe az ellenkező esetben sem.

czeg elhunytá fölött. Márkus József főpolgármester a meglehetősen látogatott közgyűléshez szívhez szóló beszédet intézett, melyet a jelen voltak feszült figyelemmel és meghatottan hallgattak végig. A sűrű helyesléssel fogadott beszédből a következő részt közöljük:

»Nem lehet a vesztesége senkinek nagyobb, nem lehet a fájdalma senkinek mélyebb tisztelt közgyűlés, mint a mienk. És méltán! Mert a boldogult főherceg fenséges atyjának, dicső emlékezetű nádornak fenkölt példájához híven Budapest szepítéséhez, nagyvárosi jellegének emeléséhez egész életén át fejedelmi bőséggel nyújtott segítő kezét. Budapest gyönyöre: a Margitsziget örök hirdetője lesz a székesfőváros iránt tanusított páratlan áldozatkészségének. Budapest haladása igaz örömmel töltötte el. Budapest polgárait állandóan meleg szeretettel zárta szívébe s ez érdemeinek minden kínálkozó alkalommal nyíltan is kifejezést adott. Még ma is fülünkben csengenek ez irántunk táplált igaz, őszinte szeretet meleg forrásából fakadó szavak, amelyekkel a Margitszigetre vezető hidnak feiavató ünnepén 1900. évi aug. hó 19-én mondott beszédében Budapestről, annak nagyarányú fejlődésére való utalással megemlékezett.

A legháladatlanabb ember lettem volna — mondá — ha nem iparkodtam volna a székesfővárosához illeszteni a szigetet. Hisz itt, e városban nevelkedtem, itt töltöttem boldog gyermekéveimet, itt ifjkoromat és itt keletkezett bennem az az őszinte, benső ragaszkodás, amely e város minden polgárához fűz.

Születése napjának 70 ik évfordulója alkalmából 1903. évi február havában küldött üdvözlő feliratunkra adott válaszában pedig ilyenképpen szólott hozzánk: »Budapest székes főváros fényes kiállítású diszes üdvözlő okmánya, amelylyel engem 70-ik születésnapomra kedvesen meglepett, újabb jele annak az engem boldogító ragaszkodásnak, melylyel édes atyámhoz és családomhoz minden alkalommal viseltetett azon város, melynek felvirágzásán a boldogult nádor oly buzgó előszeretettel működött, mely-

— Értem, asszonyom. A másik kérdésem az: madame vette ki a tüt a férje szekrényéből?

— Igen . . . hiszen ő is ott volt, amikor kivettem, amint ezt sokszor tenni szoktam . . . a shawlokat tűztem össze vele, amikor távoztam hazulról. És alighanem elvesztettem . . . vagy ott feledtem valahol . . . s az volna reám nézve kellemetlen, ha . . . ha . . .

— Azt hiszem sejtek mindent, asszonyom — feleltem diszkréten.

Többet nem akartam tudni s a grófné elbucszva tőlem, megállította a bérkocsit, ő maga kiszállott s én visszahajtottam a kávéházhoz.

* * *

Másnap délelőtt megkerült a tü. Egy zálogházban jelentkezett azzal a — megtaláló. A Étoile negyed egyik titkos magánzálogházában találta meg a takarítót.

De már most micsoda mesét találjak ki én a gróf számára? Azt hiszem, leghelyesebb lesz, ha a grófnéra bízom, — gondoltam magamban s így cselekedtem. Tapintatosságomnak el is nyertem a jutalmát: gróf de N . . . néhány hálás sor kíséretében két darab ezer frankost küldött nekem.

ben én zsenge gyermekkorom boldog napjait éltem és melyhez forró szeretet és hálatelt érzelmek kötnek, melyek mig szívem dobog, sohasem gyöngülhetnek, de igenis ezek fokozódtatnak.

Fogadják szívem mélyéből kelt hálás köszönetemet azon legbensőbb fohászom kifejezése mellett, hogy hön szeretett városokra és minden egyes polgárára a mindenható Isten legdusabb áldása szálljon és hogy virágozzék az mindenkor hazánk dicsőségére, saját jólétére és az én örömömre. Maradok halálíg Budapest székes és főváros hű és odaadó híve — József főherceg.

A hazáját nemzetét, fővárosát és annak polgárságát a imádásig szerető szív fennkölt érzelmeinek meggyőző hirdetői e szavak, méltók, érdemesek arra, hogy bevésse azokat nemcsak Budapest hanem egyuttal az ország történetének örök lapjaira is.

Amily nagy örömről telt ő benne, amig élt, oly nagy a mi bánatunk, oly mély a mi keservünk most, tisztelt közgyűlés.

Elvesztettük őt, aki bennünket oly igazán szeretett. Ékesen szóló ajka örökre elnémult Melegen érző szíve örökre elhallgatott. Nem látjuk többé daliás alakját, nem látjuk többé, szelid, jóságos arcját. Nélkülöznünk kell buzditását, segítő karját, fáradhatlan munkájának áldásos gyümölcsét.

De ha már meg kell nyugodnunk tisztelt Közgyűlés a Gondviselésnek megmásíthatatlan végzésébe, szemeinkbe a bánatnak a fájdalomnak igaz könnyeivel álljuk körül ravatalát s amiként Ő Isten áldását kérte Budapestre és annak minden egyes polgárára, úgy kérjük mi is buzgó imával az Ég áldását az ő drága haimvaira. Vessük szívünkbe emlékezetét, mely kitörölhetetlen s kövessük a példát, amelyet nekünk adott a haza és a székesfőváros szeretetében, az irántuk köteleességek buzgó, önfeláldozó teljebítésében.

Indítványozom:

1. méltóztassék ő császári és királyi fensége József főherceg ur elhunytá alkalmából a székesfőváros legmélyebb fájdalmának és legőszintébb részvételének ugy a mai közgyűlés jegyzőkönyvében, valamint ő Felségéhez legkegyelmesebb urunkhoz és királyunkhoz intézendő feliratban méltó kifejezést adni.

2. méltóztassék a boldogult főherceg ur özvegyéhez, ő császári és királyi fenségéhez Klotild főhercegasszonyhoz, nemkülönben a megboldogult főherceg ur fiához: ő császári és királyi fenségéhez József Ágost főherceg urhoz intézendő külön feliratokban a székesfőváros legbensőbb fájdalmának és részvételének szintén kifejezést adni;

3. méltóztassék elhatározni, hogy a székesfőváros a gyászünnepélyen küldöttségileg vesz részt, és hogy a küldöttség a boldogult főherceg ur ravatalára a székesfőváros nevében diszes koszorút helyezzen;

4. méltóztassék a tanácsot utasítani, hogy ő császári és királyi Fensége József főherceg ur emlékének méltó módon leendő megörökítése iránt minél előbb tegyen javaslatot.

A közgyűlés az indítványt egyhangulag elfogadta, mire az elnök az ülést bezárta.

József főherceg halála és a Magyar Athletikai Club.

A Magyar Athletikai Club tegnap rendkívüli közgyűlést tartott, melynek egyetlen tárgya József főherceg halálával a Clubot ért gyász volt.

Egyhangulag elhatározta a választmány, hogy Klotild főhercegnőnek és Augusta főhercegnőnek táviratba tejezi ki részvétét, a ravatalra koszorút tesz, a temetésen küldöttségileg képviselteti magát, a Club tagjai két hétig gyász karszalagot viselnek. A Clubnak tavaszra tervezett minden versenye és ünnepe elmarad.

A képviselőház gyásza.

A képviselőházban tegnap délelőtt Justh Gyula elnöke mellett tanácskoztak a pártok vezetői a képviselőháznak József főherceg temetésén való részvételéről. A tárgyaláson báró Bánffy Dezső és báró Vojnics István is résztvettek. Elhatározták, hogy a képviselőház küldöttségileg vesz részt a József főherceg temetésén, a ravatalra diszes koszorút helyez és a gyászoló főhercegi családhoz részvétiratot intéz.

A vidék gyásza.

Essek, jun. 15. A néhai törvényhatósági közgyűlésen Mihalovics főispán meleg szavakban emlékezett meg József főhercegről. A gyűlés elhatározta, hogy József Ágost főhercegnek résztvevő táviratot küld. Az összes középületek és intézetek, ugyszintén az egyesületek kitűzték a gyászlobogót.

Requiem József főhercegért Nagyváradon.

Tegnap számunkban már említettük, hogy a nagyváradai cs. és kir. 37. József gyalogezrednek — mely tulajdonosát veszítette el a boldogult kir. hercegben tisztikara ünnepélyes gyászmisét mondat Istenben boldogult József főhercegért az ujjvárosi Szent László plébánia-templomban.

A gyászmise 20-án kedden, az elhalálozás hetedik napján délelőtt 9 órakor lesz, melyre az ezred tisztikara meghívta a város és megye tisztikarát, az állami hatóságokat, az intelligens közönséget pedig ezuton hívja meg.

*

Itt említjük meg, hogy özv. báró Gerliczy Félixné, szül. Kornis Lujza grófnő, csillagkeresztes hölgy, az Erzsébet-rend tulajdonosa, a szomorú hír vétele után táviratban fejezte ki mély részvétét b. e. József főherceg özvegyének és fiának József Ágost főhercegnek. Ugyanis a boldogult főherceg és családja mindenkor élénk érdeklődést tanusított az Erzsébet leány-árvaház iránt, melynek lelke a Gerliczy család, és Nagyváradon jártában a főherceg többször kitűntette látogatásával az árvaházat. — Gerliczy Félixné grófnőt és családját különben egybként is régi ismeretség fűzi a főhercegi családhoz. Gerliczyné volt ugyanis az első honvédszászlónak fölszentelésén a zászlóánya, leányai özv. Des Echerolles Kruspér Sándorné és Szegedy Györgyné pedig koszorusleányok. Az ünnepély fővédnökei pedig József főherceg és neje voltak. — József Ágost főhercegtől már igen meleghangú válasz is érkezett Gerliczyné részvétáviratára.

UJDONSÁGOK.

Tisztelettel kérjük azon előfizetőinket, kik a mult, valamint a jelen évről hátralékban vannak, hogy előfizetési díjaikat mielőbb kiegyenlíteni sziveskedjenek.

* **A város zárszámadása.** Nagyvárad város 1904. évi zárszámadásai a július havi városi közgyűlésen kerülnek a törvényhatósági bizottság elé. A gyermek-kórház választmánya és a nyugdíj bizottság már tárgyalta a számadások reájuk vonatkozó részét, holnap, szombaton pedig a pénzügyi szakbizottság veszi tárgyalás alá az egész zárszámadást. A szakbizottság délután 3 órakor tartja ülését.

* **A villamos mű bajai.** A nagyvárad villamos műnél gyakran előforduló üzemzavarok orvoslásának szükségét érzi nem csak a közönség, hanem a telep kezelője is. *Belányi Imre*, a villamos telep igazgatója terjedelmes beadványt intézett a városi tanácshoz, amelyben részletesen felsorolja az eddig előfordult üzemzavarokat, osztályozva keletkezési okaik szerint. Kimutatja, hogy minő intézkedéseket tart szükségesnek a porcellánok eltörése, megrepedése, valamint a nedvesség folytán előálló földzárlatok, villámcsapások elhárítása végett. Megemlékezik azokról az üzemzavarokról, amiket idegen kezek roszakarattól okoztak. A velencei parton június 1-én és 7-én felhajított drótok okoztak üzemzavarokat; mindkét esetben ugyanegy helyen találták a drótokat. Ezenkívül konstatálták, hogy a lámpabiztosítók szekrényeit kibontják s a biztosítót kilopják. Ezt csak létrával érhetik el s így a tetteseket a rendőrség megfoghatná. A rendőri felügyelet kellő végrehajthatása céljából az igazgató a telep munkásait karszalaggal és arczképes igazolvánnyal látta el, hogy a rendőri személyzet előtt igazolhassák magukat. Az igazgató a következőket javasolja az üzemzavarok elhárítására, vagy legalább csökkentésére: kéri eddigi intézkedéseinek jóváhagyását; a szabályrendelet olyan módosítását, hogy a személyzet teljesen a keze alá rendeltessék s feleltsi, hogy előterjesztése daczára a főgépész még mindig alkalmazásban van; kéri továbbá, hogy a teleptől a Szent László-térig kábelt vezessenek, hogy a felső vezetékben beálló zavarok esetén a kábel lássa el árammal a hálózatot; a központon felderítő táblát állítsanak, minden külön ág számára külön amperméterrel és külön biztosítóval; a Ganz-czéget hívják fel, hogy a villámhárítók czélszerűbb elhelyezésére nézve nyilatkozzanak.

* **Iskolatársak találkozója.** *Derzsi (Fisch) Géza* bankhivatalnok (Budapest. VI, Vörösmarty-utca 69—71. II 9.) felkéri volt iskolatársait, akikkel az 1895. évben a nagyvárad felső kereskedelmi iskolában együtt érettségizett, hogy a folyó hó 25-én délelőtt 10 és fél órakor Nagyváradon, a felső kereskedelmi iskola dísztermében megtartandó 10 éves találkozó jelenjen szíveskedjenek.

* **Megsemmisített jegyzőválasztás.** Pecze-Szőllős község a múlt év márczius havában jegyzőjéül választotta meg *Bázár Győző* nyug. püspökségi hivatalnokot. *Kopasz István* és társai p.-szöllősi lakosok a választást *dr. Tóth Ferenc* ügyvéd által megfélebbzték s miután a megyei törv. hat. bizottság a felebbezést elutasította, felebbezők ügyvédje panaszszal élt a közigazgatási bizottsághoz, mely a választást főleg azon elvi indokból, hogy a helyettes jegyző szavazati joggal nem bír a községségi képviselőtestületi közgyűlésen megsemmisítette. Bihar megye alispánja az ítéletet további eljárás s az új választás megejtése végett Nagy Márton főszolgabírónak adta ki.

* **Alapítványi ösztöndíjak iskolai növendékeknek.** A Nagyvárad város kezelése alatt levő ösztöndíj alapítványok kamatainak kiosztása iránt, tekintettel a tanév végére, *Rim-*

ler Károly polgármester már határozott. A II. Rákóczy Ferenc emlékére tett alapítvány kamatait György (Grósz Ernő gymnasiumi VIII. oszt. tanuló) adományozta, aki a hazai történelem tanulmányában minden osztályban kitűnt. — A Brüll-féle alapítvány kamatait egyenlő részben Szabó Gyula újvárosi elemi 4. oszt. és Csillag Irén újvárosi elemi 6. oszt. tanulóknak; — a Pollák-féle alapítvány kamatait Stájer Margit váraljai 6. oszt.; — Személy Kálmán-féle alapítvány kamatait Mudura Katalin váraljai 4. oszt.; — A László és Hunyady-malom r. t. alapítványt Papp Eszter közs. polgári leányiskolai 4. oszt.; és a Léderer-féle alapítvány kamatait Papp I. Lajos felső keresk. iskolai tanuló adományozta.

* **Uj esperesek.** Az endrődi és a bihari esperesi kerületek új espereseket kaptak. Az endrődibe *Szirmay L. Árpád*, szarvasi plébánost, a bihariba *Trenhauser József*, csatári plébánost nevezte ki a püspök a kerület esperesivé.

* **Eljegyzés.** *Szabó István* kereskedőnek a Maár és Szabó-czég beltárgjának kedves és szép leányát *Gizikét* a napokban jegyezte el *Sárga János* kolozsvári jónevű műtővös.

* **A városi tisztviselők fizetés-emelése.** A városi tisztviselők fizetés-rendezésének a kérdése, úgy látszik, mégis csak megoldásra kerül s nem alszik el, mint sokan hitték. *Lukács Ödön*, Nagyvárad város adóügyi tanácsosa dolgozott ki egy tervezetet, a mely az eddigieknél inkább megközelíti azt a határt, ameddig a város közönsége is elmehet az áldozatkészségben, hogy a városi tisztviselők helyzetén javítson, viszont a tisztviselők is meg lehetnek elégedve, mert a mostani fizetésükkel szemben sokkal jobban lenne a megélhetésük biztosítva. *Lukács* tanácsnok különösen Győr városi tisztviseléseit vette alapul, azonkívül figyelemmel volt az állami és megyei tisztviselők fizetésére. Erre azért is szükség van, mert másként a város nem kap jó, képzett, becsületes tisztviselőket. A javaslat szerint az összes tisztviselők, segéd- és kezelő személyzet legalább fizetésük 30 százalékát kapnák javításként, de a polgármester, főjegyző, tanácsnokok és a többi főbb tisztviselők még nagyobb százalék fizetés-emelést kapnának: ideiglenes alkalmazottak, szegődvényeseknek pedig 20—25 %-al emelnék a fizetésüket Erre mintegy 92000 korona volna szükséges. A tanácsnak ezt a polgárság nagyobb megterhelése nélkül véli keresztülvinni. A fedezetre felsorolja a mostani drágasági pótlékot 50 ezer koronát, a rendőrség részére megszavazott 5000 koronát és a főmérnöknek megadott 2000 koronát, tehát összesen 57,000 koronát, — még fenmaradó többletet létszám apasztással, s a költségvetés tételeinek maradványaiból véli fedezni. A javaslat nem sokára a bizottságok elé kerül.

* **Lovagias ügy.** Kardhordó Árpádnak Kőbölkuton tegnap hozták tudomására, hogy egy budapesti napilapban *Gabányi Miklós* volt képviselő sértő támadást intézett ellene. Kardhordó Budapestre sürgönyözött egyik barátjához, hogy *Gabányi Miklóst* azonnal provokálják.

* **Halálra forrázott gyermek.** Középsőről jelenti tudósítónk, hogy ott tegnap délelőtt *Muha János* 10 hónapos gyermeke, szüleinek jelenlétében, a konyhában a tűzhelyről egy forró vízzel telt fazekat magára rántott és leforrázta magát. A szerencsétlen kis gyermek oly súlyos sebeket szenvedett, hogy daczára a gyors orvosi segélynek, pár óra múlva kiszenvedett. Az esetről a nagyvárad királyi ügyészségét távirati uton értesítették. A gondatlan szülők ellen megindították a büntető eljárást.

* **Öngyilkosságok.** A megyéből tegnap két öngyilkosságról kaptunk hírt. *Sarkadkeresztúri* tudósítónk jelenti, hogy ott tegnap délelőtt *Mészáros Ferencz* gazdaember 19 éves hajadon leánya a házuk padlásán egy gerendára fölakasztotta magát. Az öngyilkosságot csak a déli órákban vették észre, mikor már a leány halott volt. Az öngyilkosság oka reménytelen szerelem volt. — *Horváth Imre biharktordai* földművelő tegnap felakasztotta magát és meghalt. Tetteinek oka ismeretlen. Az öngyilkosságokról értesített nagyvárad királyi ügyészség mind a két hullának az eltemetését megengedte.

Pannonia étterem és téli kert.

Első minőségű **Dréher-féle KORONA-SÖR**, termelőktől beszerzett **kitünő BOROK**; továbbá izletes villás-reggeli **zóna szerint is kiszolgálva 20 fillérért.**

Tisztelettel

KARNER GYULA vendéglős.

x *Kalapok, cipők, fehérneműek, nyakkendők, keztyűk, harisnyák és mindennemű nyári divatárak leszállított árban beszerezhetők*

FÁBRY TESTVÉREK-nél

Fő-utca, Moskovits-palota.

SZINHÁZ.

Kapuzárás előtt.

Csöndes részvét mellett bezáratik a színház kapuja. Több a csend, mint a részvét.

Talán az összes színi idények közül ez a mostani végződött legkevésbé fényes eredményvel. Máskor sajnálkozás kísérte a társulatot nyári szünetjére, most alig vesznek tudomást a távozásról.

Szomorú dolog az, mikor a művészet gócpontja Nagyváradon jelentéktelen ponttá süllyed, amelylyel senki sem törődik s melyről gunyosan közlik a jelenvoltak névsorát.

Nem egészen az volt ennek a körülménynek az oka, hogy a színi évad a rendesnél tovább kinyult. Igaz, ez is közbejárt. Nekünk csak egy közönségünk van s azt az egy közönséget a hossza nyult idény kimerítette. Nagyobb baj azonban, hogy a kimerítés sikeres keresztülvitelében legfőbb érdeme a *színonal alászállásának* van.

Virágvasárnap előtt már kezdődött a devalváció: elmaradt a műsor a régi változatosságtól. Opera előadást az unalomig elcsépelet Troubaduron és Parasztecsületen kívül nem hallottunk; pedig itt volt *Wlassák Vilma*, itt volt *Békefi*, azokkal sokkal többet lehetett volna produkálni.

A fővárosi ujdonságok közül is sokkal elmaradtunk.

Mindezt azonban leplezni tudta Virágvasárnapig a jó társulat, jó előadásokkal.

Husvét óta ez is megváltozott.

Nincs igazi primadonna. Nincs naiva. Nincs buffo. A tenorista beteg. Van egy új, pompás termetű énekesnő, rossz hanggal. S van egy ezermesternek megtett színész, a ki még női szerepeket is játszik s bár gyönge volt a siker, azért az új női szereplőket felülmutta.

A vendégszereplésekkel sem nagyon brillírozott a vezetőség.

Ujházy és Szamosi Elza — ez a z egész;

kiváló, nagyértékű minőségileg, de nem így voltunk eddig szoktatva mennyiségileg. Most is több volt az ígért; készültünk a Carmen-előadás élvezetére és felültünk.

A sokféle felületést végre is megunta a közönség és követte az igazgatóság példáját. A Szigligeti-színház leszállította a színvonalat, a közönség lejjebb akasztotta a lelkesedést. A szezon végén aztán találkozott a két leszállítás a semmiben.

A csöndes részvételnél ekként a virágok esője s a koszorúk is mellőztettek. —r.

EGYESÜLETEK.

A tűzoltó-egylet módosított alapszabályai. A nagyváradai önkéntes tűzoltó-egylet legutóbb tartott közgyűlésén az egyesület újjászervezését határozták el s ennek alapján módosították az alapszabályokat. A belügyminiszter már visszaküldötte az alapszabályokat a jóváhagyás záradékával ellátva.

Igazságszolgáltatás.

Ítélet a vámpanama ügyében,

A nagyváradai királyi tábla tegnap hirdette ki a városi vámpanama ügyében az ítéletet. Az ötszemélyű bíróság elnöke *Urbán Adolf* bíró délelőtt 10 órakor nyitotta meg a tárgyalást s aztán kihirdette a bíróság másodizben hozott ítéletét. A királyi tábla mostani ítélete teljesen egybehangoz az elsőizben hozott ítélettel; bünyösnek mondták ki a vádlottakat hivatali sikkasztás miatt.

A tábla *Beczkay Artur*t 6 havi börtönre, *Heperli József*et 1 napi, *Fapp Sándor*t pedig 1 hónapi fogházra ítélték.

Az ítélet ellen a vádlottak semmisségi panaszt jelentettek be.

TANÜGY.

Tornaünnepély a Rhédey kertben.

A községi iskolák tornavizsgálója.

A Rhédey-kertben tegnap délután pezsgő élet volt. Az évszázados fák szeretettel hajtották lombjaikat a gyermek sereg felé. A sok száz gyerek ajkáról fölrendült a dal: *Isten áld meg a magyart.*

A községi iskolák mintegy 700 növendéke vonult föl a Rhédey-kert köröndjére a torna vizsgálatok megtartása végett. Ez évben kevesebb volt a növendékek száma, mert az újvárosi iskola csaknem 400 növendéke nem volt jelen a torna vizsgán, miután az újvárosi csoportnál már 7-én befejezést nyertek a vizsgálatok a föllépett járványra való tekintettel.

A torna vizsgálatokat ez évben nem a lövöldében, hanem a köröndön tartották meg. Az iskolaszék részéről dr. *Hoványi Géza* mint elnök, *Váradai Mór* bizottsági tag és *Réz Mihály* felügyelőigazgató voltak jelen. Ott voltak továbbá a községi iskolák tantestületének férfi tagjai s a nézők sorában egy pár szülő.

A vizsgát a váraljai iskola csoport kezdte meg. Így jöttek aztán sorba a korona-utcai és széles-utcai iskolák osztályai. A bemutatott szabad gyakorlatok arról győzték meg a jelen voltakat, hogy a közs. iskolák növendékei felfelmerültek s katonai szellemben vannak nevelve. Minden osztály más-más szabad gyakorlatot mutatott be, ami a változatosság szempontjából nagyon szép volt — mástekintetben meg alább tesszük meg megjegyzéseinket. A szabad gyakorlatokat a játékok követték, amelyek sok derűtséget keltettek. Közbe iskola cso-

portonkint a növendékek énekeltek, többnyire kétszólamu dalokat s mondhatjuk, hogy ez volt a vizsgának, — amely egyuttal ének vizsga is, — legsikerültebb része. Majd versenyfutás, verseny magasugrás voltak, melyen a kiválóbb növendékek jutalmakat kaptak a vizsgálat népszerű elnökétől, Dr. *Hoványi Gézától*, ki évek óta kíséri figyelemmel a nagyváradai községi iskolák növendékeinek testi fejlesztését.

Az ének- és torna-vizsgák az esti órákban nyertek befejezést.

A tornavizsgákat azért tartják a Rhédey-kertben, hogy a közönség gyönyörködjék a növendékek produkcióiban. Hát bizony azért nem érdemes oda menni. Először is a közönség áll 10 szülőből s 150 főből álló naplopó gyereknépségből. Ezért kár azt a 7—800 gyermeket a Rhédey kertbe kifárasztani Váraljáról, meg a Rétről s ott tartani délután fél három órától esti hét óráig teljes fegyelemben. Ez a mi a közönséget illeti.

A másik része az ilyen tornavizsgának paedagogiai szempontból esik kifogás alá. A népiskolai torna-oktatásra vonatkozólag egyetlen egy paragrafus sem mondja ki, hogy a növendékek a szellemet is béklyóba szorító szabadgyakorlatokkal hintsenek port a nézők szemébe. Az elemi iskolai torna-oktatásnak kizárólagos célja a test fejlesztése, ügyesítése, de nem nehéz gyakorlatoknak a legfeszültebb figyelemmel való előadása. Legfeljebb az V—VI. osztályokban lehet szó a katonai szabad- és menetgyakorlatok elemeiről.

Különböen úgy értesültünk, hogy ez a rendszer, amelyet mink sem tartunk helyesnek nem marad így. A községi iskolák tornatanítói évek óta látják ennek a rendszernek a helytelenségét s már a múlt évben egy bizottságot küldtek ki saját kebelükből egy egységes és helyes mód megállapítására. Ez a bizottság azonban még nem készítette el javaslatát. A jövő tanév elején azonban összegyűlnek az összes tornatanárok s megállapítanak egy helyes rendszert, amely nem a közönség gyönyörködését, de a népiskolai torna-oktatás céljait tartja szem előtt.

Igy valószínű, hogy a Rhédey-kert százados fái ez évben utoljára hajtották lombjaikat a gyermekesereg felé. (—y—n.)

A közs. elemi iskolai évszázados osztályvizsgálatok f. hó 19, 20, 21 és 23-án a következő sorrendben tartatnak meg:

I. Az olasz-i Korona-utcai fiú-iskolánál: 19-én d. e. 9-től az I. o. osztály. — 19-én d. e. fél 9-től a III. és IV. osztály. — 20-án d. e. 8-tól a II. osztály. — 23-án d. e. 8-tól az V., és 10-től a VI. osztály.

II. Az olasz-i Széles-utcai fiú-iskolánál: 19-én d. u. 3-tól a III. osztály. — 20-án d. e. fél 9-től a IV. osztály. — 21-én d. u. 2-től az I. osztály. — 23-án d. e. 8-tól a II. osztály.

III. A váraljai fiú-iskolánál: 21-én d. e. 9-től az I., fél 9-től a II. és a IV. A) és B) osztály. — 23-án d. e. fél 9-től a III. A) osztály. — 23-án d. u. 3-tól a III. B), d. u. 2-től az V. osztály.

IV. Olasz-i leányiskolánál: 19-én d. e. 8-tól az I. A) és a II. A), d. e. 10-től az I. B) és II. B) osztály. — 19-én d. u. 3-tól a III. A) osztály. — 20-án d. u. 3-tól a III. B) osztály. — 19-én d. e. 9-től a IV. osztály. — 19-én d. u. 3-tól az ismétlő leányosztály.

V. Váraljai leányiskolánál. 19-én d. e. 8-tól a III. A) osztály. — 19-én d. u. 3-tól a IV. o. — 20-án d. e. 8-tól az I. o. 20-án d. e. 8-tól a III. B) o. 20-án d. u. 3-tól az ismétlő o. — 21-én d. e. 9-től a II. o. — 21-én d. e. 9-től az V—VI. o.

VI. Csillagvárosi vegyes iskolánál. 19-én d. e. 9-től az I. o. — 20-én d. e. 9-től a II. osztály.

VII. Velencei vegyes iskolánál. 21-én d. e. 7-től az I. o. — 23-án d. e. 9-től a II. osztályban.

TÁVIRATOK.

A politikai hírek.

— Fejérváry Géza a királynál. —

Budapest, június 15. (Saját tud. táv.)
Báró *Fejérváry Géza* deszignált miniszterelnök, ma fél 12 órakor Bécsbe érkezett és fél 2 órakor kihallgatásra ment a királyhoz, a Burgba.

Fejérváry mai kihallgatása alkalmával terjesztette a felség elé a kinevezendő *új hivatalnok-miniszterium névsorát*, melyet a király elfogadott.

Az audienzián — mely másfél óráig tartott — a Felség formálisan is megbizta *Fejérváry*t kabinetalakítással.

Fejérváry tegnap délután a lakásán értekezletet tartott a kinevezendő miniszterium tagjaival. Az értekezleten a képviselőházban való bemutatkozás részleteit beszélték meg.

A hivatalnok-miniszterium szerdán délelőtt a képviselőházban, délután pedig a főrendiházban fog bemutatkozni.

Báró *Fejérváry* holnap, ha haza érkezik Bécsből, érintkezésbe fog lépni *Justh Gyulával* és gróf *Csáky Albinnal*, a kormány bemutatkozása miatt.

A *Fejérváry* kabinet a legközelebbi napokban átveszi Tiszáéktól a kormányzást.

Fejérváry ma reggel elutazása előtt hosszabb ideig konferált *Tisza István* gróffal a helyzetről. Beszélgetéseik részleteiről nem lehet tudni semmi biztosat.

Ő felsége a király vasárnap délelőtt 11 órakor fog a fővárosba érkezni. A nyugati pályaudvarnál az udvari gyászra való tekintettel ezidőszeri t el fog maradni a hivatalos fogadtatás s a királyt a pályaházban csak *Márkus József* főpolgármester és *Rudnay Béla* rendőrfőkapitány fogják várni.

Vasárnap délután 1 órakor a *Fejérváry-kabinet összes tagjai felmennek a budai várba, letenni a felségnek kezeibe a miniszteri hivatalos esküt.*

A hivatalos eskü letétele után az *új kabinet rögtön átveszi a Tisza-kabinetől a kormányzást.*

Tisza István gróf miniszterelnök jelenleg Budapesten van és még nem tudják bizonyosan, hogy mikor fog Bécsbe menni a királyhoz — bucsukihallgatásra.

A fővárosi ellenzéki politikusok közül legtöbbben azt hiszik, hogy a *Tisza-kormányt* csak az új miniszterium bemutatkozása után fogja csak bucsukihallgatáson fogadni a király.

Gróf *Károlyi György* ma *Fejérváry Géza* báróval együtt utazott Bécsbe, mi-ből sokan azt következtették, hogy a király *Károlyi* gróft fogja kinevezni magyar személye körüli miniszternek.

Erre a kombinációra azonban alaposan ráczáfolt az a körülmény, hogy *Károlyi György* gróft a felség nem kü-

lön, hanem általános kihallgatáson fogadta.

Budapest, június 15. (Saját tud. táv.) A Fejérváry-kabinet tagjai ezek lesznek: Elnökség, pénzügy és a király személye körül — *Fejérváry Géza* báró, belügy — *Kristóffy József*, — igazságügy — *Lányi Bertalan*, — földmívelésügy — *György Endre*, kereskedelemügy — *Vörös László*, vallás- és közoktatásügy — *Lukács György*, honvédelemügy — *Bi-har Ferencz*, altábornagy, s tárcza nélküli horvát-miniszter — *Kovacevics István*. *Ez a névsor teljesen hiteles.*

Az ügyvezető-miniszterium kinevezése és a Tisza-kabinet végleges felmentése a változott körülmények folytán, alkalmasint szombaton vagy — s ez valószínűbb — vasárnap fog a hivatalos lapban megjelenni.

A félhivatalos «Magyar Távirati Iroda» jelenti az új kormány eskütétele vasárnap a budai várban fog végbemenni.

Ezek szerint nem szükséges, hogy Fejérváry miniszter társai Bécsbe utazzanak. Fejérvári ma elhozta a kinevezési okmányokat.

Tisza István gróf sem megy valószínűleg már a Burgba, bár biztosat még nem tudni. A bukott kormány-elnök egyébként ma érkezett meg Gesztről a fővárosba.

A meggyilkolt görög miniszterelnök temetése.

Athén, jun. 15. Delijannisz miniszterelnök temetése királyi rendelet szerint államköltségen történik és az elhunytat a legnagyobb katonai tisztességgel temetik. Egész Görögország gyászol. Politikai körökben Delijannisz halála nagy zavart okozott. Még nem tudni, ki veszi át a Delijannisz párt vezetését. Obskouces, Ralli, Marromihalis vagy Cailis. A király nem akarja feloszlatni a kamarát és azt akarja, hogy a kamara határozza el a Delijannisz javasolt gazdasági intézkedések végrehajtását. A tőzsdén a miniszterelnök halála csökkenést idézett elő. A börze a temetés utánig zárva marad. A gyilkos teljesen elzúllott ember. Ujabban kijelentette, hogy azért követte el a merényletet, hogy megboszulja magát, mert egy játékbank bezárása következtében elvesztette állását és inségbe került.

Degradált papok.

Konstatinápoly, jun. 15. A monasztiri metropolita indítványára az ökümenikus patriarkátus zsinata Bukimosz Bugéniosz kucooláh papokat megfosztotta papi méltóságuktól.

A háboru.

Washington, június 15. Hivatalosan kijelentik, hogy az orosz és japán kormány Washington, Hágát vagy Genét veszi tekintetbe a két állam kiküldötteinek tanácskozási helyeképpen.

London, június 15. A Daily Telegraph tokiói jelentése szerint a japánok összes tengeri vesztesége az egész háboru alatt a következő: meghalt 221 tiszt és 1782 főnyi legénység. Megsebesült 170 tiszt és 14,997 katona.

Nagy ütközet előtt.

Budapest, június 15. (Saját tud. táv.) Londonból jelentik, hogy a «Dayli Mail» ma arról értesült, hogy a Mandzsuri

harctéren legközelebb oly nagy ütközet várható, mely a szárazföld döntő csatája lesz.

Az oroszok biztosra veszik, hogy fényes győzelmet aratnak a japánok felett, de a hadi tudósítók viszont egybehangzóan azt állítják, hogy ez az ütközet is az oroszok óriási vereségével fog végződni.

Ha ebben a csatában is a japánok fognak győzedelmeskedni, akkor Oroszországnak okvetetlen békét kell kötni az ellenséggel, bármilyen szigorúak és terhesek is legyenek Japán békefeltételei.

Péterváron már is a legnagyobb izgatottsággal várják a szárazföldi döntő csata eredményét.

Háboru vagy béke?

Budapest, június 15. (Saját tud. távirata.) Japán részéről legelőzékenyebb békefeltételek lettek felajánlva Oroszországnak. Washingtonban azt tartják, hogy Oroszországnak örömet kell kapni Japán békefeltételein, mert nem hiszik, hogy a japán kormány még egy győzelem után ily előzékeny és elnéző legyen Oroszországgal szemben. A napokban különben az egyesült állami japán nagykövet kijelentette, hogy ha nem lesz rövid időn belül megkötve a béke, akkor később majd csak óriási hadisarcz árán fog Japán a békekötésbe belemenni.

Budapest, június 15. (Saját tud. távirata.) A japán kormány és hadvezetőség kijelentette, hogy fegyverszünetet az oroszokkal csak akkor fognak kötni, ha béketárgyalások már megkezdődtek.

A spanyol kamarából.

Madrid, június 15. Miután hosszabban vitatkoztak azon, hogy az 1906. évi költségvetési törvényjavaslat törvényes-e az 1905-iki helyett, elhatározta a kamara az elnök indítványára, hogy a kérdést napirendre tűzi ki.

Madrid, június 15. Gróf Romanones interpellációt nyújt be ama véleménykülönbséget illetőleg, amely a kormány és az ellenzék között a Maura-miniszteriumtól 1905-re betervezett költségvetés tárgyalása körül merült fel. Villaverde miniszterelnök elfogadja az interpellációt, de kijelenti, hogy az 1906. évi költségvetést halasztás nélkül tárgyalják. Salmeron és más köztársasági pártiak azt kívánják, hogy nyissák meg a vitát a királynak a barcelonai érsekhez intézett levelét illetőleg. Az elnök ehhez némi fentartással hozzájárult.

Halálra ítélt asszony.

Eszék, jun. 15. A helyi bíróság halálra ítélte Vljajnic Anna 50 éves nőt 80 éves férjének megmérgezése miatt.

A vihar áldozata.

Konstatinápoly, jun. 15. A pünkösd vasárnapi vihar alkalmából 12-en pusztultak el. Körülbelül 190-en sebesültek meg és 30 ház dőlt be. Körülbelül több száz ház nagyobb, több száz kisebb fokban rongálódott meg. A vihar okozta anyagi kár meglehetősen jelentékeny, de egyelőre még nem állapították meg. A pünkösd hétfői jégverés csak a kertekben és szántóföldekben tett kárt. Több ezer ablakot zuzott össze. A szokatlan, több napig tartó eső ma megszűnt.

NYILTTÉR.

Pártoljuk a honi ipart!

**Az „Első nagyváradi
Czipő- és Csizmagyár”**

Moskovits Farkas és Tsa

kicsinybeni eladási üzletében.

(Kossuth-utca, régi rendőrségi épület.)

helyi kis iparosok által készített kézimunka czipők kaphatók eredeti gyári szabott árakon, hol mindenféle nagyságban készülnek és nagy választékban raktáron vannak.

Tisztelettel:

Moskovits Farkas és Tarsa.

Telefon: 417.

Szabott árak.

REGÉNYCSARNOK.

PENELOP.

71.

Angol regény.

— Az asszony nem lady; nagyon szép lehetett fiatalabb korában, most is mutatós. Színésznőnek, vagy valami ilyenféle portékának látszik. A fiatal ember valóságos Algy, paraszt kiadásban; a Jack bátyánknak a képéhez is hasonlít, csak hogy rettenetesen arczátlan. Különben mind a ketten szemtelenül viselték magukat, és úgy látszik, egész biztosak benne, hogy Chartres-kastély az övék.

— Talán nincsen bizonyítványuk.

— Azt mondják, hogy van. elég. Néni-kém, igyekezzék lecsillapulni, mert különben még belebetegszik az igazgatottságba.

Chartres kisasszonynak hisztérikus zokogása még egyre tartott, s Penelop halványan, reszketve állott mellette.

— Penelop, mi mindent elveszítünk, tudod, mindent, az utolsó krajczárig, ha ez az asszony a nagybátyád felesége, tudod, mindent, — ismételte és sirva nézett a leány bánatos arczába.

— Neked sem lesz semmid, — folytatá — minden pénzed a kastélyllyal megy, mert az atyádé volt, hogy neked hagyhatta volna, és Algernonnak sem marad egy sillingje sem. Valóságos koldus lesz belőle. És az a szép zsebpénz is, a mit boldogult atyád hagyott rám, az is elvész. Csak kilencszáz forint olyan jövedelmem van, a mi a sajátom, a mi egészen az enyém, a mihez nem nyulhat senki. Oh, tönkre megyünk, egészen tönkre megyünk!

Könyvek peregték végig a Penelop arczán is.

— Szegény Algy, — mondá a leány — ő reá még sokkal nagyobb csapás ez, mint reánk.

S hangos zokogásra fakadva, ezt tette hozzá:

— Hála az égnek, hogy szegény papa nem érte meg ezt a napot!

— Törvényt kellene hozni, — kiáltá Chartres kisasszony szenvedélyesen — szigorú törvényt, mely az ilyen Jack bátyád-féle embereket megakadályozza abban, hogy családjukat tönkre tegyék. Ha a férfiak olyanféle személyekkel kötnek házasságot, örültségük következményeit azoknak kellene elviselni, s nem volna szabad megengedni, hogy szegényt s pusztulást hozzanak másokra.

— De Chartres néni, nem találja különösnek, hogy a nagybátyém házasságáról sohasem hallottunk. Még a halálakor sem? Rettenetes még rágondolni is, hogy ez a kedves, régi kastély azoknak az embereknek a birtokába megy át.

(Folyt köv.)

KÖZGAZDASÁG.

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsde 1905 jun. 15-én

Magyar aranyjárdék 4%	— — —	117.75
Magyar koronajárdék 4%	— — —	97.80
Magyar koronajárdék 3 1/2%	— — —	89.—
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	— — —	97.50
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény	— — —	98.50
Magyar nyeremény sorsjegy-kölcson	— — —	221.—
Titza-szab. és szegedi sorsjegy-kölcson	— — —	1.69
Osztrák járadék papirban	— — —	100.25
Osztrák járadék ezüstben	— — —	100.75
Osztrák járadék aranyban	— — —	119.75
Osztrák korona járadék	— — —	100.25
1860. oszt. államsorsjegyek	— — —	159.—
Osztrák-magyar bankrészvény	— — —	16.50
Magyar hitelbank részvény	— — —	780.25
Osztrák hitelbank intézeti részvény	— — —	664.25
Osztrák-magyar államvasuti részvény	— — —	667.25
20 frankos aranz (Napolendor)	— — —	19.09
Német birodalmi márka	— — —	117.30
London vista	— — —	240.27
Páris vista	— — —	95.42
20 márkás arany	— — —	23.47

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

HIRDETMÉNY.

A »Biharmegyei takarékpénztár« 1905. január hó 18-án tartott rendes közgyűlésének határoza értelmében a takarékpénztár jelenleg forgalomban levő 200 korona névértékű részvényei bevonatnak és *mai naptól kezdve*

600 kor. névértékű részvényekre

kicszeréltetnek; és pedig: minden 3 régi részvény, illetőleg 2 régi részvény és 1 új részvényre vonatkozó teljesen befizetett ideiglenes elismervény, végül 6 átvételi jog gyakorlatát tanúsító igazolvány ellenében **1 db. új 600 korona névértékű részvény adatik ki.** Nagyvárad 1905. június hó 5-én.

Biharmegyei Takarékpénztár
igazgatósága.

MÉG EDDIG NEM TUDOTT SENKI

Olyan feltűnő szép árut honi, Cosmanosi és Köchlini gyártmányt

Olyannagy választékban creton, batiszt, zefir, ettamin és poupelint,

Olyan olcsó árban eladásra bocsátani,

mint Klein Menyhért, jóhirű divatkereskedő

Szt.-László-tér Holdas-templom mellett.

Kinek főelve, hogy áruai a divatnak minden tekintetben, de első sorban a czélszerűségnek feleljen meg.

Megkezdődött a kivételes olcsó eladás nyári czikkekből . . .

Szerb-vászon különlegesség jól mosható 13, 15 és 17 kr. || Zefir ruha különlegesség jól mosható 14, 18 és 23 kr.
Gouvree batiszt különlegesség jól mosható 18, 19 és 20 kr. || Bordürös Delin különlegesség jól mosható 30, 32 és 36 kr.
Francia Delin különlegesség legújabb divatu 48, 50 és 60 kr.

SELYEM készletünket elárusítjuk a következő mesés olcsó árakban:

TAFET SELYEM	tiszta jó egyszínű selyem	2 frt.	most 66 kr.	LOUSINI SELYEM	legújabb tiszta selyem, minden színben	eddigi ára 1 frt 50 kr.	most 80 kr.
TAFET SELYEM	tiszta selyem, mintázott	2 frt 20 kr.	most 78 kr.	POPLIN SELYEM	fél selyem mintázott	eddigi ára	most 47 kr.

A selymeket ebben az árakban csak június 30-ig árusítjuk. — Mintákat ezekből a nagyon leszállított árucikkekből vidékre nem küldünk.

SPITZER TESTVÉREK divatáruháza, Nagyvárad Zöldfa-utca.

Uj sirkeritési osztály!

Grünwald Jenő

épület- és műlakatos

Nagyvárad, Uri-utca 39. (Saját ház.)

Telefon szám 434.

Vízvezetékek és csatornázások.

Tisztelettel értesitem a nagyérdemű közönséget, miszerint 12 év óta fennálló elsőrendű épület- és műlakatos-műhelyemben egy külön osztályt létesítettem

Kizárólag sirkerítések

készítésére, melyben eredeti minták, a legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelükig készületben vannak, továbbá vagy 2000-féle mintarajz áll a n. é. közönség rendelkezésére, melyből tetszés szerint választhat

Az árak tekintetében pedig a legolcsóbb vagyok.

Költségvetéseket ingyen készítek.

A n. é. közönség eddigi bizalmát megköszönve, kérem ez új vállalatomban is szíves pártfogását, vagyok

1185. kiváló tisztelettel

Grünwald Jenő,
épület- és műlakatos.

Uj rendszerű asztalalaku takaréktűzhelyek.

Mindennemű lakatos munkák és javítások.

Nagy magtár kiadó.

Várad-Velenczén, a volt Weinberger-féle telepen. Ertekezhetni a KALAPGYARBAN Friedländer Hermannál. Telefon: 143

J E G E N Y E

Kolozsvármegye

Climatikus gyógyhely Tüdőhurut.
Vérszegénység. — Angolkór. —
Scrophulonia ellen.

Vásártelki

Moor-fürdők.

Kitünő és olcsó ellátás.

Igazgató:

Dr KALAY KÁLMÁN.

„Nagyváradai Hitelbank“

(Kossuth Lajos-utca 10. sz.)

házak és földbirtokokra 10—50 év időtartamra a legolcsóbb kamatláb és a legelőnyösebb feltételek mellett

törlesztéses jelzálogkölesönöket nyújt,

amelyeket a legrövidebb idő alatt folyósít. Kölesönkérő részről hiteles telekkönyvi kivonat, kataszteri birtokiv és esetleg községi becsü-bizo-

nyitvány mutatandó be. Drágább kamatozású kölcsönöket bélyeg és illeték-mentesen convertál.

Elfogad betétkönyvecskére és folyó számlára:

6 hóig elhelyezett **5%-os** kamatot összeg után fizet

Előnyös feltételek mellett leszámítol váltókat

Értékpapírok, ékszerek és terményekre

előleget ad. **Az igazgatóság.**

Ifj. Stern Sándor

villamos és légszesz
felszerelési vállalata
Bémer-tér 4. szám.

Villamos

Légszesz

világítás.

világítás.

Erőátvitel.

Légszesz

fűzők.

Csengők.

Aver égők.

Reklám

Telefonok.

lámpák

**Házak és villák
berendezése szakszerűen.**
Költségvetések díjtalanul.

Ujjonnan berendezett üzlet!

Wallerstein Fülöp Fiai cég

(Bémer-tér.)

Üzletünket kézmű-, divat-, rövid-, és diszárakkal **egész ujjonnan** berendeztük, van szerencsénk a t. vevő közönségnek erről részbeni és rövidkivonatu árjegyzékünket szíves áttekintés végett bemutatni.

Elvünk ezután is finom minőségű árukat olcsó szolid szabott árak mellett kiszolgálni.

Árjegyzék kivonat:

Ruha szövetek 120 széles métere már 30 krtól kezdve.

Tiszta gyapju szövetek 120 széles minden színben 50 krtól 1 frt 50 krig.

Costüm kelmék 140 széles métere 1 frttól 4 frtig.

Grenadinok minden divatos színben 120 széles 1 frt 25 kr.

Musslinok nyári ruháknak nagyon alkalmas tiszta gyapju métere 1 frt.

Legujabb félgypju delainek 28 kr.

Legujabb gyapju delainek 45 krtól 55 krig.

Valódi francia delainek 65 krtól 75 krig.

Selyem árúknak Glória minden szín 50 kr.

Pongis minden szín 68 kr.

Luisin, mevrelieu, minden szín elsőrendű 1 forint

Messalin minden divatos szín 1 frt 40 kr.

Blous Selymek már 50 krtól kezdve 3 frig.

Fekete ruhának való selymekben nagy választék minden árban.

Különlegesség 120 széles Saten de Lyon métere 3 frt 50 kr.

Mosó árúknak karton, zephir és levantínok 25 krtól kezdve legjobb kivitelben.

Mindenféle bélésárúknak.

Nagy raktár vászon, chiffon és kész fehéreneműekből.

Dus raktár szőnyeg, függöny és paplanokban.

A tisztelt közönség nagybecsű bizalmát, melyet eddigi jutános árainkkal és szolid kiszolgálásunkkal eddig is szerencsések voltunk kiérdemelni továbbra is kérjük, vagyunk

kiváló tisztelettel

Wallerstein Fülöp Fiai.